

Η Ορθόδοξος βιοηθική εναντίον της Κοσμικής; (Σπυρίδων Κ. Βολτέας, Δ/ντής Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ, Ιπποκράτειο Γ.Ν.Α.)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)



Η Ορθόδοξος εκκλησία, όπως είναι φυσικό, μετέχει ενεργά στον βιοηθικό

διάλογο, καταθέτοντας τους προβληματισμούς της που συνίστανται, αφενός σε αυτήν καθαυτήν την υπόσταση της συμβολής της, καθότι επιθυμεί να είναι ουσιαστική και όχι προσχηματική, και αφετέρου στην ερμηνεία και μεθοδολογία της προσεγγίσεως του ανθρωπίνου ήθους, που κατά την άποψή της θα πρέπει να είναι χριστιανική και Ελληνοπατερική[1].

Κατά την Ορθόδοξο θεώρηση άλλωστε, βασικό κριτήριο της βιοηθικής θα πρέπει να είναι η θεώρηση του ανθρώπου ως μοναδικού και ανεπαναλήπτου προσώπου και σκοπός της η συνολική του σωτηρία: με τον τρόπο αυτό η Ορθόδοξος εκκλησία θεωρεί ότι μια ηθική πρόταση, για να αποκτήσει και φιλόανθρωπο και υπαρξιακό χαρακτήρα, θα πρέπει να είναι χριστοκεντρική, άρα προσωποκεντρική και ευχαριστιακή[2].

Με βάση την θεώρηση αυτή η Ορθόδοξος εκκλησία πιστεύει ότι η στάση των διαφόρων θρησκειών απέναντι στον θάνατο, τον πόνο και την οδύνη που προκαλεί, θα πρέπει να εξαρτάται από την στάση τους απέναντι στην έννοια του προσώπου, έστω και εάν δεν ακολουθούν (ή δεν κατανοούν) αυτήν την ορολογία. Η πεποίθηση λ.χ. ότι το πρόσωπον εκμηδενίζεται, διαφοροποιείται ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο αλλοιώνεται όταν επέρχεται ο θάνατος, όπως απαντάται σε διάφορες θρησκείες, είναι προφανές ότι οδηγεί σε όλως επιφανειακούς και όχι πνευματικούς μηχανισμούς παρηγορίας εκ μέρους των θρησκειών αυτών[3] και, άρα, απέχει πολύ από του να είναι σωτηριολογική.

Όσον επίσης αφορά την ζωή, η σημερινή αντίληψη για τον άνθρωπο, όπως προβάλλεται από τις βιολογικές επιστήμες και την ιατρική, είναι καθαρά μηχανιστική και κατευθύνεται προς την ουμανιστική ανθρωπολογία, με αποτέλεσμα να εγκλωβίζει τα ανθρώπινα όντα στα όρια της κτιστότητας και της θνητότητας [4]: στην αντίληψη αυτή είναι εντελώς αντίθετος η χριστιανική εκκλησία, σχεδόν εν συνόλω, αφού δεν θεωρεί τον άνθρωπο ένα σύνολο επιβιωσάντων γονιδίων ή μια άριστα σχεδιασμένη μηχανή, αλλά ως αρραγή σχέση σώματος και ψυχής[5].

Αυτό αυτομάτως τοποθετεί την οντολογία στον πυρήνα του προβληματισμού σχετικά με τα σύγχρονα ιατρικά και τεχνολογικά επιτεύγματα και τους βιοηθικούς προβληματισμούς, δεδομένου ότι η οντολογία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της χριστιανικής ηθικής[6]. Υπάρχει λοιπόν τεραστία διάσταση απόψεων μεταξύ των κοσμικών και των ορθοδόξων βιοηθικών απόψεων: η ορθοδοξία διδάσκει ότι ο άνθρωπος προορίζεται να ομοιάσει προς τον Θεόν, ότι η ζωή του δεν του ανήκει, ότι ο πόνος και η οδύνη είναι ευκαιρίες μετανοίας και ότι ο θάνατος δεν αποτελεί το τέλος, αλλά την αρχή της νέας εν Χριστώ ζωής, ενώ η κοσμική αντίληψη

υπηρετεί την αυτονομία του ανθρώπου και του αναγνωρίζει κάθε δικαίωμα πάνω στην ύπαρξή του, που όμως κατά την χριστιανική αντίληψη δεν ανήκει σε αυτόν, αλλά αποτελεί δώρον και ιδιοκτησία του Θεού.

Λειτουργώντας με τον τρόπο αυτό η κοσμική βιοηθική θεωρείται ότι παρεμποδίζει ουσιαστικά τον άνθρωπο να επιτύχει τον σκοπό του, την ένωση δηλαδή με τον Θεό: όπως έχει μάλιστα προσφυώς υποστηριχθεί, στον πυρήνα των βιοηθικών ζητημάτων υπάρχει η αυτονόμηση του ανθρώπου και της κτίσεως από τον Δημιουργό, με αποτέλεσμα η κτίσις να χρησιμοποιείται πλέον μόνο για την ικανοποίηση των μετα-πτωτικών ανθρωπίνων αναγκών, κάτι που απογυμνώνει τον άνθρωπο από κάθε υπερβατική διάσταση[7].

Η Ορθόδοξος απάντηση στον πόνο και την προθανάτιο οδύνη θα πρέπει ως εκ τούτου να είναι ο ευχαριστηριακός τρόπος ζωής και η προσευχή, μέσω της οποίας ο άνθρωπος αναφέρεται στον Δημιουργό του, κατανοεί το πεπερασμένον της υπάρξεώς του και αναζητά την σωτηρία του[8].

Οι θέσεις κοσμικής και ορθοδόξου βιοηθικής, μολονότι εκ πρώτης όψεως φαίνονται αγεφύρωτες, δεν συνιστούν προφανώς έναν *a-priori* αρνητισμό εκ μέρους της Ορθοδοξίας (αλλά και του χριστιανισμού γενικότερα), αλλά αντιθέτως προσπαθούν να θέσουν ένα αποδεκτό και ευρύ πλαίσιο διαλόγου, δεδομένου ότι επιβάλλεται η ύπαρξη κάποιας μορφής συνεννοήσεως, συναινέσεως και συναντιλήψεως: αυτό πρέπει να γίνει με βάση, τόσο τα όσα ανεπτύχθησαν, όσο και την ανάγκη που προκύπτει από την υποχρεωτική πλέον συμβίωση, σε πολυπολιτισμικές κοινότητες, ανθρώπων που έχουν πολύ διαφορετικές θρησκευτικές, κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές και ηθικές αντιλήψεις. Ως εκ τούτου, τα βασικά σημεία στα οποία θα πρέπει, κατά την άποψή μας, να επικεντρωθεί αυτή η προσπάθεια συναινέσεως, ώστε να οδηγήσει στην αντιμετώπιση του πόνου και την καταλλαγή της προθανάτιο οδύνης του καρκινοπαθούς ασθενούς τελικού σταδίου, θα πρέπει να είναι:

- Το θέμα της πλήρους ενημερώσεως του ασθενούς και η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση της υγείας του
- Το θέμα της κατανοητής παρουσιάσεως των διαφόρων εναλλακτικών θεραπευτικών προσεγγίσεων και η ειλικρινής υποβοήθηση στην επιλογή της αγωγής που θεωρείται η πλέον κατάλληλη για τον συγκεκριμένο ασθενή.
- Το θέμα της συναινέσεως του ασθενούς στην προτεινόμενη θεραπεία και ο προβληματισμός για τις περαιτέρω ενέργειες των θεραπόντων σε περιπτώσεις αρνήσεως.
- Το θέμα των ορίων των ιατρικών παρεμβάσεων, δηλαδή η εφαρμογή επιθετικών και μη ευρέως αποδεκτών θεραπευτικών προσεγγίσεων, όπως και

η συμμετοχή των ασθενών σε μελέτες.

- Το θέμα της αντιμετώπισης του πόνου και της καταλλαγής της οδύνης, με την χορήγηση ανταλγικής αγωγής, ενδεχομένως και καταστολής, αλλά και μιας ψυχολογικής και ποιμαντικής υποστηρίξεως.
- Το θέμα της εντολής μη αναζωογονήσεως, το υπόβαθρο για την λήψη της και η απόφαση για την υποχρεωτική ή μη αποδοχή της, ένα θέμα που είναι και το πλέον ακανθώδες.
- Το θέμα των αποφάσεων που αφορούν ασθενείς που δεν έχουν την δυνατότητα συναινέσεως (ασθενείς σε σύγχυση ή διασωληνωμένοι) και το ποιος και πως πρέπει να τις λαμβάνει.
- Το θέμα της αποσύρσεως της εντατικής θεραπείας, η απόφαση περί τερματισμού της μηχανικής υποστηρίξεως και η προσφορά οργάνων.

[1] Κ. Αγόρας, *ibid*, σελ. 306.

[2] Κ. Αγόρας, *ibid*, σελ. 312-326.

[3] Θερμός Β. (2011), *Θρησκείες και θάνατος: η δοκιμασία του προσώπου, εισήγηση στα πλαίσια εκδήλωσης της ΕΜΕΣΕΘ με θέμα "Λόγος περί θανάτου: Θρησκεία, Τέχνη και Επιστήμη μπροστά στο μεγάλο ερώτημα του θανάτου"*, <http://www.antifono.gr/portal>

[4] Μαντζαρίδης Γ. Ι. (2001), *Θεολογική προβληματική των μεταμοσχεύσεων, στο Εκκλησία και μεταμοσχεύσεις*, Εκδ. Επικοινωνιακής και Μορφωτικής Υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα, σελ. 253-6.

[5] Να σημειωθεί εδώ ότι η κοσμική βιοηθική δεν ασχολείται με μεταθανάτια διλήμματα, με θέματα αθανασίας της ψυχής και γενικώς με το επέκεινα. Αυτό αποτελεί σημαντική έλλειψη και επιτείνει την μηχανιστική αντίληψη όπως προανεφέρθη

[6] Κόιος Νικ, *Ηθική θεώρηση των τεχνικών παρεμβάσεων στο ανθρώπινο γονιδίωμα*, *ibid*, σελ. 271.

[7] Κόιος Νικ, *ibid*, σελ. 263.

[8] Κόιος Νικ, *ibid*, σελ. 264-5.

[συνεχίζεται]

Παρατήρηση: Το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα κειμένου βασισμένου στην κατατεθειμένη στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο διπλωματική εργασία με τίτλο "Θεολογική προσέγγιση του πόνου και της οδύνης των καρκινοπαθών ασθενών τελικού σταδίου", του Σπυρίδωνος Κ. Βολτέα, Γενικού Χειρουργού, Δ/ντή Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών. Η Πεμπτουσία δημοσιεύει ολόκληρο το κείμενο του κ. Βολτέα σε συνέχειες.

Διαβάστε το προηγούμενο μέρος του κειμένου [εδώ](#)